

Sülh üçün mühüm tarixi şərait yetişib

Ermənistan bundan istifadə etməzsə, yalnız özünə zərbə vuracaq

"Biz sülhü müharibə ilə gətirdik. Bu da bir seçimdir və bunun mümkün olduğunu nümayiş etdiririk".

Aprelin 23-də "COP29 və Azərbaycan üçün Yaşıl Baxış" mövzusunda beynəlxalq forumda Prezident İlham Əliyevin tədbir iştirakçılarının suallarını cavablandırarkən vurğuladığı kimi, Azərbaycanın İkinci Qarabağ müharibəsində zəfər çalması və ardınca suverenliyini tam bərpa etməsi regionda dayanıqlı sülhə də birbaşa rəvac verib.

Cəmi üç il ərzində ölkəmizin qazandığı ardıcıl qələbələr həm də illərdir dünyada davam edən bu tip münaqişələrin həll olunması baxımından müəmməl Azərbaycan nümunəsini ortaya qoydu. Sübut edildi ki, bir halda ki, problem danışıqlar vasitəsilə çözümlə bilmir, o zaman güc variantını seçmək qaçılmazdır və Azərbaycan da iki ölkə arasında 28 illik nəticəsiz danışıqları bu yolla sonlandırdı.

Bununla da, nəhayət ki, Cənubi Qafqazda sülh üçün zəmin yarandı, iki ölkə arasında normallaşma istiqamətində real addımlar atıldı. Qazax rayonunun 4 kəndinin azad edilməsi ilə delimitasiya proseslərinə başlanılması, iki ölkə arasında tarixdə ilk dəfə sərhəd dirəyinin quraşdırılması kimi mühüm işlərin həyata keçirilməsi də buna bəzi nümunələrdir.

Təşəbbüskar Azərbaycandır

Xüsusi vurğulayaq ki, sülh prosesinin təşəbbüskarı məhz Azərbaycan olub. 44 günlük Vətən müharibəsindən dərhal sonra Azərbaycan beş baza prinsipi əsasında Ermənistanla təkmil sülh modeli təklif edib, ölkəmiz ötən dövrdə bu istiqamətdə əməli fəaliyyət göstərmişdir. Lakin məhz İrəvanın Azərbaycan ərazilərinə iddiasından əl çəkməməsi və absurd istəklər irəli sürməsi bu müqavilənin bəndlərinin razılaşdırılmasına başlıca maneə törədirdi. Belə ki, Ermənistan çalışırdı ki, sülh sazişinə dırnaqarası "Dağlıq Qarabağ" məsələsini daxil etsin.

Forumda məhz sözügedən məqama da toxunan dövlətimizin başçısı söylədi ki, bu, bizim üçün tamamilə qəbul ediləməz idi, çünki dırnaqarası "Dağlıq Qarabağ" Azərbaycanın Qarabağ regionu olub və olacaq, bu, Azərbaycanın daxili məsələsidir: "Bu, irəliləyişə nail ola bilməməyimizin başlıca səbəbi idi".

Cənubi Qafqazda daimi münaqişə ocağının olmasına maraqlı göstərən Qərbi dairələrinin Ermənistanla siyasi, hərbi dəstək vermələri bu ölkəni torpaq iştahasına salır və o, nəinki sülh müqaviləsini imzalamaqdan yayınır, eləcə də revansə hazırlayırdı. Bu regionu koloniyasına çevirmək istəyən Fransa Qərbdəki anti-Azərbaycan şəbəkəsinə başçılıq edir, siyasi təxribatları ilə sülh prosesinə maneçilik törədir, açıq şəkildə separatizmə dəstək verirdi. Xarici havadarlarına güvənən Ermənistan isə rəsmi səviyyədə Qarabağın Azərbaycan ərazisi olduğunu etiraf etməsinə baxmayaraq, imzası ilə bunu təsdiqləmək istəmirdi.

Ta ki 2023-cü ilin sentyabrına - Azərbaycanın antiterror tədbirləri həyata keçirdiyi zamana qədər.

Vasitəçilərə ehtiyac yoxdur

Qarabağda separatizmin kökünün birdəfəlik kəsilməsi bölgədə barışın əldə olunmasına da tarixi fürsət yaratdı. Amma Ermənistan tərəfinin iki ay ərzində Bakının saziş layihəsi ilə bağlı şərtlərinə cavab verməməsi danışıqlara növbəti problem yaratdı.

Qeyd edək ki, buna qədər iki ölkə bir neçə dəfə saziş layihəsi ilə bağlı şərtlərin mübadiləsini həyata keçirmişdi. Halbuki sülh müqaviləsinin imzalanması ilk növbədə Ermənistanla vacibdir və yalnız bu halda dalan ölkə olmaqdan qurtula bilər. Proseslərin gedişi və bölgədə baş verən hadisələr də İrəvanın sülhdən başqa çıxış yolu olmadığını diktə edirdi.

Görünür, elə Ermənistan hökuməti də başda Fransa olmaqla, bəzi qərəzli ölkələr kimi pis məsləhətçilərinə qulaq asmaq deyil, yaxın qonşusu və sülh təşəbbüskarı Azərbaycanla danışıqlar aparmaqla sözüün əsl mənasında xeyir tapacağını gec də olsa anlayıb. Beləliklə, danışıqlar bu yaxınlarda bərpa olunub və bununla mahiyyət etibarilə real danışıqlara da yaxınlaşıb.

4 qeyri-anklav kəndin qaytarılması ilə bağlı iki ölkə arasında əldə olunmuş razılıq delimitasiya istiqamətində atılan ilk addımdır və delimitasiyanın məhz bu istiqamətdən başlaması Azərbaycanın təkidilə olub. Tərəflər razılışblar ki, delimitasiya prosesində 1991-ci il Alma-Ata Bəyannaməsinə əsaslanacaq.

Razılışmadan dərhal sonra ard-arda gələn açıqlamalar göstərdi ki, problemin bu yöndə həlli beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən də alqışlanır və bu, sülh prosesində mühüm addım kimi dəyərləndirilir.

Ermənistan ilə Azərbaycan arasında ikitərəfli danışıqların aparılması, razılışmalar əldə edilməsi daha bir məsələni də ortaya qoydu ki, bu prosesdə kənar vasitəçilərə heç bir ehtiyac yoxdur. Əksinə, vasitəçi kimi sülh prosesində iştiraka can atan bəzi qərəzli ölkələrin sülhə real maneə olduğu da faktıdır.

Xatırladaq ki, iki ölkənin xarici işlər nazirlərinin növbəti görüşünün Qazaxıstanda baş tutması planlaşdırılır və bununla bağlı Bakı artıq öz razılığını bildirib. Ancaq burada söhbət hər hansı vasitəçilikdən getmir.

Tədbirdə bu məqama xüsusi vurğu edən dövlətimizin başçısı söylədi ki, bu gün sərhədimizdə baş verənlər onu nü-

mayiş etdirir ki, bizimlə heç kəsin işi olmadığı, bu vəziyyətin kiminsə siyasi ambisiyaları naminə istifadə edilmədiyi halda biz gec-tez razılığa gələ bilərik.

İlham ƏLİYEV:

"Biz razılışmaya heç vaxt bu qədər yaxın olmamışdıq"

Göründüyü kimi, proseslərin hazırkı inkişafı iki ölkə arasında barış əldə olunmasını, normallaşmanı daha da sürətləndirir. Bu isə mühüm və tarixi məqamdır. Nəhayət ki, Cənubi Qafqazda müharibə planları cızılmır, sülh müqaviləsi ilə bağlı danışıqlar aparılır. Problemlərin çözümləri silah yox, sözlərlə aranır.

"COP29 və Azərbaycan üçün Yaşıl Baxış" mövzusunda beynəlxalq forumda Prezident İlham Əliyev də hesab etdiyini söylədi ki, biz razılışmaya ola bilsin heç vaxt olmadığı qədər yaxınдық. Çünki işğal dövründə biz razılışmaya heç vaxt bu qədər yaxın olmamışdıq. İndi sülh razılışmasının necə olmalı olduğuna dair bizdə ümumi anlayış var. Biz, sadəcə, təfərrüatlar üzərində çalışmalıyıq. Lakin əlbəttə ki, hər iki tərəfə vaxt lazımdır, çünki sülh müqaviləsi imzalandığı təqdirdə bu, hər iki ölkə üçün tarixi razılışma olacaqdır: "Buna görə hər bir söz, hər bir nöqtə, hər bir paraqraf vacibdir. Lakin vacib olan odur ki, hər iki tərəfin bunu etmək üçün siyasi iradəsi var".

Sülh üçün tarixi şərait tam yetişib. Ermənistan bundan istifadə etməzsə, yalnız özünə zərbə vuracaq.

*Yasəmən MUSAYEVA,
"Azərbaycan"*